

Književne novice

Ivan Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1907. Cena broš. zv. 1 K 40 h, eleg. vez. 2 K, po pošti 10 h več. — Oceno tega najnovejšega dela Cankerjevega smo morali radi pomanjkanja prostora odložiti za prihodnjič.

Iv. Cankar: Aleš iz Razora. Ljubljana 1907. Narodna založba. — Kako moč ima zemlja, naša mati in rednica, na človeka, zlasti na kmetskega otroka! Živiš v mestu in se vdajaš z vso dušo vtiskom in užitkom takozvanega kulturnega življenja, pozabljaš oblike, v katerih si prebil prva leta svojega življenja, in zdi se, da si postal popoln meščan, neke vrste — kozmopolit. Kar se oglasi srce in zahteva svoje stare pravice. To je tisto neodoljivo hrepenenje, ki nas vleče k rodni grudi, ki se pojavlja od časa do časa pri celih skupinah ljudi. Pod tem pečatom živi deloma tudi moderna umetnost, gotovo pa so Slovenci šele v tem znamenju ustvarili nekaj, kar jih znači in odlikuje med drugimi narodi. Naši mladi moderni so bili zleteli visoko, a vendar v neznane višine, ker so se bili preveč zagledali v tuje vzore, ampak le nekateri so leteli z močjo lastnih kril. Baš ti pa so vsaj od časa do časa začutili potrebo, da se izpočijejo na domači grudi, da se napijejo iz nje novih sil, ki bi jim poživile tvorno moč. Zupančič je bil med prvimi, ki se je streznil, Kette pa, ki je bil eden izmed najkrepkejših, domačih tal niti zapustil ni. In Cankar? Ko se je on zavedel svoje prave umetniške sile in je jasno zagledal pred seboj pot, ki jo je spoznal za svojo pot, tedaj je bil tudi že popolnoma slovenski umetnik — z vsemi hibami in vrlinami. Res, da se je razvila njegova samostojnost in brezprimerna samozavest pod pritiskom ključovalne negacije, ki jo je umetnik čimdalje bolj moral čutiti od domače kritike in slovenskega širšega čitateljstva, v nekako zavedno ključovalno odpornost, ampak to se da prav lahko razumeti, ako pomislimo, da je stopil Cankar od prvega početka v strogo opozicijo skoraj proti vsemu, kar je dotlej veljalo pri nas za narodno pridobitev, vredno rodoljubnega ponosa. Kako vlogo je igrala pri tem mladostna neizkušenosť, ki jo stari mladiči tako radi vlačijo na dan kot podporo svojim nesigurnim argumentacijam, tega jaz gotovo ne bom premleval. Z ozirom na Cankarjevo umetniško dozorevanje pa bi opozoril le na dejstvo, da proglašajo nekateri kritiki njegove „Vinjete“ menda za najboljše umetniško delo, česar pa jaz ne priznavam, pač pa se mi zdi važno to, da je Cankar kot kritik že pred leti in tedaj, ko je bil kot umetnik še poln simbolizma in ves zavrt v vsakojake fantastne megle, da je že tedaj povelečeval Trdinove bajke kakor nekaj cvet pristne domače umetnosti. Sicer pa so v vsakem njegovem delu partije, ki se smejo meriti z najboljšim, kar je doslej ustvarila slovenska duša, ampak oziri na vsakojako moralo, dvomi o opravičenosti in prozornosti filozofskih idej in tendenc v njegovih umotvorih so ovirali, da Cankar ni prodiral v širših slojih, ker so se mu deloma nalašč gradili trnjevi ploti. Zdaj pa je stopil iz oblakov in hodi po trdi slovenski zemlji, zato triumfiranje tam, kjer si pripisujejo zasluge, da so privedli v očetnji dom izgubljenega sina. Meni pa bi bilo v resnici žal, če bi se Cankar poslej zadovoljeval s samimi — žganci, naj mu jih rodoljubne kuharice še tako dobro belijo. Sicer pa je Cankar ta korak že naprej napovedoval. Saj je še nedavno oznanjeval evangelij, da treba našemu „takozvanemu narodu“